

LGBTIQ* identitet – kako ga žive hrvatski umjetnici? Razgovor sa Sarom Ercegović

Autor/ica Tihomir Babić Objavljeno: 22. studenog 2021.

◆ Tema: intervju LGBTIQ umjetnici Sara Ercegović ŽEN
LGBTIQ* identitet – kako ga žive hrvatski umjetnici

Foto: Tomislav Sporiš

Drugi tekst iz serije razgovora s hrvatskim umjetnicima donosi razmišljanja Sare Ercegović o umjetnosti i vlastitu LGBTIQ* identitetu. Pomalo već veteranka alternativne muzičke scene, preko deset godina djeluje (prvenstveno) kao bubnjarka zagrebačkog benda ŽEN. Riječ je o žanrovski nesvrstanom bendu, a ako ga baš želite negdje svrstati, morali biste im naljepiti kombinaciju etiketa poput *kraut math post synth psy indie rock*.

Sara je i pet godina bila dio **Zagreb Pridea** i jedna od pokretačica **Partycipacije**. Znae ono kad se nakon Pridea našikamo dobre energije, alkohola i drugih (rubno i prekorable) legalnih supstanci, pa odemo na službeni Pride after party praviti kaos. E, to.

Sara, predstavi svoj bend da ja ne moram.

– **Bend ŽEN** postoji 11 godina tokom kojih smo snimili tri studijska albuma. Redom, **i onda je sve počelo, Jantar** i **Sunčani ljudi**, te smo izdali smo album, **Blender**, s remiksevima naših stvari. Ove godine smo izdali singl **"Uroni u san"**, kojim najavljujemo četvrti studijski album koji planiramo za 2022 godinu. Imamo mi neke dedlajne, ali ih još ne najavljujemo. I super je što sad snimamo sami. Mislim, imamo suradnike za miksanje i mastering, ali sam tracking radimo sami, pa je sve puno opuštenije. I ništa... u svih tih godina proputovali smo dosta Europe. Htjele bismo otići i izvan Europe, ali eto... malo nas je ova korona zaustavila.

Kako je došlo do ideje s remiksevima?

– Do te ideje došlo je radi toga što nam je 2020. bilo deset godina benda. Pa smo svašta mi nešto planirali. Imati neke specijalne koncerte i svašta. Ali onda se to s koncertima izjalovilo. Pa smo povodom desetogodišnjice benda izdali taj

album. Imali smo, ustvari, davno, davno jedan remiks. Napravila ga je naša frendica **Andrea Giordani**. Ona je to samoinicijativno napravila. I to nije bio dio nikakvog izdanja. Sad nam je, kako je bilo deset godina benda, palo na pamet da kontaktiramo razne glazbene producente, DJ-eve, druge glazbenike, bilo koga tko se bavi glazbenom produkcijom, da ljudi naprave svoje neke verzije naših stvari. Mislili smo da ćemo čak nešto urgirati, davati neke inpute kako da naprave remiks, ali onda smo shvatili, ne... totalno funkcionira da svatko radi svoje i da to sve strpaš na isti album. I kad taj album slušaš, funkcionira kao album, jer ipak svi su remiksali ŽEN. Dakle, imali su nekakav zajednički nazivnik. I onda kad to sve staviš jedno iza drugog proradi kao album.

Meni funkcionira. Da slušam naslijepo, ne bih skužio da su to sve radili različiti ljudi.

– Da, da, da... Mene je to isto iznenadilo, kako to dobro funkcionira. I ništa, sad smo nakon tog Blendera ove godine izdali singl "**Uroni u san**". I to smo baš tili napraviti stvar koja je onako dosta, hm... poziva na opuštanje i na to da ljudi prestanu brijat na dedlajne i da se opuste. Jer šta ćeš drugo raditi dok je korona nego se opustiti. To je to. Imali smo neke koncerte ovo lito, napokon, nakon te duge mračne korone i zastoja. Tolku pauzu nismo nikad, ustvari, imali. Kad sam operirala koljeno, nismo imali toliku pauzu. U nekom trenu je samo krenulo. Neka je mjera došla, nemam pojma, ili se neka vijest proširila. Doslovno sam bila k'o na centrali, organizatori su samo krenuli zvati. Bili smo na **Zlarinu, na Hvaru, u Kninu, Karlovcu, Šibeniku, u Sloveniji nešto, u Zagrebu, na Lastovu**. Imali smo tri koncerta u Zagrebu zaredom. Inače ne bismo nikad to napravili, ali bilo je kao, jebote, nije bilo koncerata... E, sad sam se sjetila šta bih još mogla reći o bendu, što je još posebnost. Mislim, ima još takvih, ali su ipak rjeđi. Imamo cijelo vrijeme istu postavu. I onda ti to postane familijarna priča.

ŽEN - Uroni u san - official video

Zanimljivo da si to izdvojila kao posebnost. I to mi se sviđa! Recimo, na prvu bi se pomislilo da kao posebnost treba izdvojiti to da ste ženski bend. Ne, nego ista postava svih deset godina.

– To mi je predivno, jer cilo to razdoblje nema onog: E, ali ti nisi bila tada s nama. Cijelo to iskustvo ŽEN-a smo doživjele zajedno. To je kao kad odrastaš s nekim, braćom, sestrama. Jednostavno sve prolaziš zajedno, tako je i nama.

Dobro, to je u redu ako se poklopite i muzički i ljudski, pa se onda nekako i razvijate u istom smjeru.

–Mislim da je stvar u tome da nismo mi niti muzički niti ljudski savršeni. Ali, upravo radi toga što smo se tako i povezali i svašta prošli zajedno, to ti stvara taj prostor di možeš malo manevrirati ako netko u nekom trenutku možda nije toliko kreativan, nema neke ideje, šta god da se desi. Onda nekako uvijek vidiš te druge kvalitete neke osobe koje su ti isto jako bitne za bend. Nema kod nas pristupa u stilu: Ne znaš to odsvirati? Next! Što se zna u bendovima dešavati. Netko svira godinu dana, pa onda uđu u studio, u studiju im se taj netko ne sviđa, pa se uključi netko drugi, a ovoga izbace iz benda. Tako se to zna šaltat.

Osim ovog LGBTIQ* aktivizma, nas dosta diraju socijalne razlike, klasno društvo, ekologija, održivost uopće ovog planeta. jako brijemo na ekologiju, al mi smo isto licemjerni, putujemo u dizel kombiju. Ali, zašto mi putujemo u dizel kombiju? Zato što je društvo tako postavljeno da mi nemamo 50.000 eura da kupimo kombi koji je na neki hibridni pogon

Koliko sam skužio, preslušavajući albume, stvarno se i jeste individualno razvijali. Mislim da na prvom albumu ti sviraš samo bubnjeve. Onda si na sljedećim albumima svirala i syntheve, bas gitaru. Tako da mi se čini da se i u tom smislu razvijate, individualno i kolektivno.

– Definitivno da, razvijamo se u tom smjeru da svi sviramo više instrumenata. Recimo, **Eva** sad, gitaristica... to nije znala na prvom albumu, nije ni na drugom znala, a sad, recimo, zna svirati bubnjeve. Naravno da joj to i dalje nije glavni instrument, ali definitivno vlada instrumentom. **Ivona** je totalno zabrijala na ove nove syntheve, Volce. I ona je u početku doslovno svirala samo bas. Nije imala nijednu pedal, nije ni pjevala, ništa. Sad na lajvu radi VJ-ing, svira bas, pjeva neke bekvokale, svira synth. Da, definitivno smo u tim neki vještinama napredovale.

Ali i u skladateljskom smislu. **Većinu stvari radi Eva**, ali i ona se tu izvještala u tome, kako sklada, kako aranžira. I nas sve tri smo se bolje naučile kako raditi aranžmane. A da ne govorim da smo se u međuvremenu naučile i same snimati. Eva je završila MPA (Music Production Academy, op.a.), ona bi sve što radimo mogla i smiksati, ali je rekla da neće da joj je prvi ozbiljniji projekt album ŽEN-a. Možda bolje neki laganiji projekt. Miksala je ona neke naše lajvove. Kao bend imamo dosta opreme, pa nas znaju angažirati za najam razglasa, da nekome napravimo sound.

Kako izgleda to učenje? Je li to u stilu "E znaš šta, ti bi mogla tu nešto..." ili to ide iz nekog osobnog poriva?

– Generalno se stvori potreba da se desi neki zvuk, jer često u studiju nasnimimo neke syntheve. I sad, u liveu treba netko to svirati. Sad već znamo... kad nešto snimimo, odmah razmišljamo o tome tko bi to uživo mogao svirati. Onda Ivona ima foot controller, pa može istovremeno svirati bas i nogom svirati synth. Pa ona proba da vidi jel može. Pa probam ja, da vidim jel mogu. Pa kome bude najlakše, onda taj svira. Tako da na probi svatko ima neki synth pored sebe.

Dakle, od bendovske ideje, potrebe za nečim u pjesmi, nastane i potreba za učenjem?

– Da, tako i s vokalima. Najčešće Eva i ja otpjevamo sve vokale u studiju. I vrlo često se isto desi da ono što pjevamo u studiju ne pjevamo tako u lajvu. Ima i na prvom i na drugom albumu dosta stvari gdje sam ja otpjevala glavni, a Eva prateći vokal jer smo jednostavno imale takvu ideju. Onda kad to idemo svirati uživo, opet gledamo tko šta može pjevati. Srećom, Eva i ja imamo donekle slične glasove pa

se to... čak nam ni mame ne mogu prepoznati na albumu tko šta pjeva.

Mi smo queer, mi smo godinama, jako već dugo, openly queer, gej, kako god i kako tko. I to su naši životi. A onda je isto tako dio naših života da sviramo u bendu i onda naravno, logično, da mi svoje živote preslikavamo na glazbu koju radimo

Srodne duše! Spomenula si da ona uglavnom radi pjesme. Kako to izgleda?

– Obično ona ima neke teme, pa break, pa neku melodiju. Donese neke dijelove, pa onda to tako svira u krug, gleda što dalje odsvirati. Onda malo s njom sviram bubnjeve, gledamo u kojem smjeru se razvija. Bilo je par pjesama gdje je došla s kompletnom pjesmom i aranžmanom. Ali definitivno se većina pjesama razvije od neke teme, riffa, melodije koju ima. Ona je definitivno izvor tih početnih ideja. A sad kako se to razvije u bendu i gdje nas odvede, to nekada bude tako da više nema nikakve veze s onom početnom idejom. I, naravno, tekstovi su njezini, što je dosta bitno za reći, jer se preko njih često povede emocija pjesme.

Što misliš kako vas publika doživljava kao bend? Reći ću ti poslije zašto to pitam.

– Mogu ti reći da sam razmišljala o tome. Mislim da nas, recimo, jedan dio publike doživljava kao nekakve aktivistice, kvir osobe, lezbe na sceni. Neki dio publike, možda isti taj dio publike... moguće da smo im naporni s tim stalnim izmjenama u pjesmama, stalno se nešto mijenja, nemamo neki konkretan žanr. I zato mislim da je možda malo teško slušati ŽEN albume. Vjerojatno ih ne možeš samo pustiti i sad će to biti neka pozadina u kafiću jer konstantno se nešto izmjenjuje. To je možda ljudima iritantno. I možda nas, možda, tome se malo i nadamo, treći dio publike doživljava kao neke već veteranke na sceni, s obzirom da smo dosta puno putovale i dugo smo na sceni. Možda već ulazimo lagano u tu kategoriju. Kao što su nama bili **Peach Pit** kad smo mi počinjali, tako smo ih doživljavali. I još neke bendove, koji su već bili duže na sceni, imali su neko iskustvo. Možda smo sad mi nekim bendovima to. Možda to nije doživljaj publike, nego drugih bendova. Koji su, naravno, isto publika jednim dijelom. A na što si ti ciljao?

E pa baš ovo što si prvo rekla! Ja sam, recimo, prije nego što sam vas čuo, a kroz ono kako vas mediji predstavljaju, stekao dojam da je ŽEN nekakav ljuti aktivistički bend koji pjeva o feminizmu, lezbijstvu i isključivo tome. I onda s tim dojmom stvorenim na gluho kreneš slušati vaše albume i šok: *U jebote, pa to je neka dreamy muzika. Čekaj, album im se zove Sunčani ljudi! Šta!? Di je taj bijes!?*

– Zanimljivo, vidiš. Da... mi baš onako idemo na šemu, više smo možda u hippie điru, pogotovo Ivona i ja. Ivona i ja izrazito, a Eva ne toliko, ali možda smo je mi malo povukle u tom smjeru. Znaš ono, ljuuubaaaav. I to da nema nekih prevelikih podjela. Mi smo onako generalno, i što se tiče rodova, da nema binarne podjele. Recimo, u pjesmi "**Ja ću biti bor**" se pjeva u prvom licu jednine naizmjenice u muškom i ženskom rodu. To je baš namjerno tako rađeno i to su ti neki suptilni aktivizmi koje mi radimo. Mislim, meni je super taj neki jako direktan, jasan aktivizam.

Žen - Ja ću biti bor (Official video)

Recimo, kao što zna raditi **Sonja iz Abergaza**. Baš sam neki dan slušala neke njene stvari. I to je ono, to su tekstovi u kojima je sve jasno. Ti si jadnik, stojiš na ulici, skupiš ekipu i onda ideš pretući nekog zato što si i frustriran. Totalno ti je sve jasno, to je baš bijesno, aaaaaaa! Jebeno je! A ono zašto mi ne idemo u tom smjeru je što se **opet tu nekako dešava polarizacija**. Je, bitno je stvari na taj način istaknuti, ali mi se nekako trudimo u tom aktivizmu biti korak ispred. Usporedila bih to s tim da ne tražiš da toaleti budu inkluzivni za sve ljude, nego ajmo napraviti unisex WC. Odnosno, ajmo napraviti WC-e za pišanje stojeći i za pišanje sjedeći. I sad kako već hoćeš ili se osjećaš, izvoli, pa biraj. Tako da smo mi i u tom svom aktivizmu koji kroz pjesme prezentiramo i promoviramo i širimo isto tako možda nešto suptilniji. Ali mi smo dosta... osim ovog LGBTIQ* aktivizma, nas dosta diraju socijalne razlike, klasno društvo, ekologija, održivost uopće ovog planeta. jako brijemo na ekologiju, al mi smo isto licemjerni, putujemo u dizel kombiju. Ali, zašto mi putujemo u dizel kombiju? Zato što je jednostavno društvo tako postavljeno da mi nemamo 50.000 eura da kupimo kombi koji je na neki hibridni pogon. Uopće nemamo para da kupimo novi kombi! Znaš, to ti je sve... ti sad na neki način govoriš o nečemu, ali svejedno kužiš da ni mi ne možemo to održat. Tako da iz tog razloga... svjesni smo da smo ljudi i u ovom okruženju, pa možda i zato nemamo taj pristup napravi to tako!, a onda mi ne napravimo tako. Možda smo tu i previše samokritične.

Životi nas određuju i preslikavaju se na sve što radimo. Glupo je to odvajati, govoriti da moja umjetnost nema veze s mojom seksualnošću

Mislim da je taj vaš pristup super način. Imaš s jedne strane muziku koja nije direktno aktivistička, a opet se ne bježi od aktivizma. I vaš privatni aktivizam ne razdvajate od ŽEN-a.

– Da, pa znaju nam postavljati tako neka pitanja. A onda mi kažemo da smo mi samim svojim bivanjem na sceni, svojim životima aktivistkinje. Znači, mi smo queer, mi smo godinama, jako već dugo, *openly queer*, gej, kako god i kako tko. I to su naši životi. A onda je isto tako dio naših života da sviramo u bendu i onda naravno, logično, da mi svoje živote preslikavamo na glazbu koju radimo. Ako je naš život kvir, onda je i ta glazba kvir. To su jednostavno naši životi.

Logično je, kad mi pjevamo neke ljubavne pjesme, da su to pjesme o lezbijskoj vezi. Ti sad možeš reći, da, to može pjevati žena muškarcu, muškarac ženi, žena ženi, mi volimo da je to univerzalno. Ali, ako to dolazi iz naših usta, iz naših srca, umova, čega god, ako mi to pjevamo, onda je logično da je to situacija iz naših života.

Pjevate specifično, o žensko-ženskoj ljubavi, ali na način da je univerzalno primjenjiva na sve?

– Pa univerzalno zato što se obraćaš u prvom licu drugoj osobi... nije se sad desio, stjecajem okolnosti, glagol koji bi jasno dao do znanja tko se kome obraća. **Eva** je napisala taj tekst tako kako ga je napisala i on je takav. To je upravo tekst iz njene perspektive. Nije se ona sad trudila kao neki *straight* izvođač napraviti neku lezbijsku stvar pa da se jasno vidi da se žena obraća ženi.

Mislim, meni je totalno OK da se netko nađe u našim pjesmama, da se s njima mogu poistovjetiti i oni koji nisu nužno lezbijke. Ali, što se nas tiče, to dolazi iz tog konteksta i to je neminovno. Ne možeš sad reći, ja želim biti samo glazbenica, ali ne želim da pričamo uopće o mom privatnom životu, **kad je moj privatni život dio moje glazbe**. A s druge strane, reći ja sam gej osoba i onda ću raditi upravo takvu glazbu? Kako, kad ja stvarno jesam glazbenica i ja se bavim glazbom šire od aktivizma. To su skupovi koji se međusobno preklapaju, ali nisu potpuno ista dva skupa. Aktivizam-glazba, ck, da se poklopi i to je to. Ne radim ja

glazbu samo radi aktivizma. Meni je aktivizam sastavni dio glazbe zato što ja jesam aktivistica. Kako sam već rekla, naše postojanje na sceni je već vid aktivizma.

Na koncu, vjerojatno je dobar dio naših životnih odabira uvjetovan i našim seksualnim identitetom, premda toga uglavnom nismo svjesni. Tako da mi je razdvajanje u smislu "ja ne bih o tome pričala" nezamislivo jer je tvoja seksualnost neodvojiv dio tebe.

– Za početak, **gotovo je sigurno da nećeš završiti s nekim homofobima u bendu, ako ćemo već o izborima.** Možeš, može se desiti, može to čak i funkcionirati, ali već taj element, društvo u kojem se krećeš, određuje kakva će biti vibra u cijelom bendu. To je isto već nekakva početna postavka koja ti se desi. Nas često znaju pitati: Kako ste se vas tri našle? Jeste li vi, baš ste kao ciljale da to bude... ne, šta ja znam kako se ljudi nađu! Ljudi se druže, pa se nađu. Šta ja znam. Da, je, definitivno nam je bilo intrigantno, nama su uvijek bile intrigantne žene na sceni zato što ih je manje, naravno. I zanimljivo je, pogotovo tada, bilo svirati u bendu gdje sviraju samo žene. Ali, to se prirodno desilo. Prije nego što smo mi mogle promisliti mi bismo ženski bend, već smo imale ženski bend. Desilo se čisto inercijom. Družiš se, skontaš neke ljude, povežeš se s njima, skontaš da sviramo... a onda, isto tako, u stvaralaštvu.

Sad OK, možda, recimo, glumac kad glumi, mora se moći staviti u neku drugačiju ulogu od onoga što je on privatno. Pa taj isti glumac može glumiti najvećeg naci razbijača i može se staviti u tu ulogu. Ali, opet mislim da njegova privatna pozicija, gdje on možda je peder koji je nekad bio pretučen ili je barem imao neku neugodnu situaciju, svi smo je imali, gdje ti netko dobaci nešto... dakle bio je osobno u poziciji žrtve. Mislim da će takve osobe imati ili drugačiju emociju ili drugačiji pristup toj ulozi nego netko drugi. Životi nas određuju i preslikavaju se na sve što radimo. Glupo je to odvajati, govoriti da moja umjetnost nema veze s mojom seksualnošću. Ima utjecaja. Ili će ti suradnici biti iz iste zajednice ili će progovarati o tim temama ili će način na koji pristupa umjetnosti biti time određen. **Sama ta pozicija žene nas isto određuje. Ne samo gej, nego i to što smo žene.** Drugačije pristupamo stvarima u startu, sigurno. Kao da si neke tri stepenice niže pa se moraš stalno nešto objašnjavati.

Na koji način?

– **Objašnjavati zašto ja sviram bubnjeve. Da ti sviraš bubnjeve, ne bi morao objašnjavati zašto sviraš bubnjeve.** Znaš ti koliko me ljudi pitalo, svakodnevno, zašto baš bubnjeve? A ja sam sigurna da moji kolege muškarci koji sviraju bubnjeve možda dobivaju neki set pitanja koje i ja dobivam, ali sigurno nije jedno od prvih Zašto baš bubnjeve sviraš? To je redoviti razgovor. To pitanje dolazi iz pozicije: ti si žena, očekivali smo da pjevaš, sviraš klavijature, gitaru eventualno ili neku violinu, flautu. I kako sad mogu reći da nije povezano? Sve je povezano. Da ja nisam žena, ne bih dobila to pitanje. Ista je stvar i sa bivanjem gejem na bilo kojoj sceni. U ovom slučaju, glazbenoj.

Primjećujem po medijima da vas još uvijek prvenstveno predstavljaju kao ženski bend.

– Je, s jedne strane kužim da je to i dalje atrakcija. Ili je iznimka. Ali nekako bih stvarno, sve tri bi to volile, da to više ide u smjeru da to nije ljudima bitno, da to prestane biti glavni podatak koji te slijedi od rodnog lista nadalje. Da sve te odrednice i definicije postanu manje bitne. Barem manje bitne! Nama je drugo trebalo da se profiliramo na način da mi radimo i glazbu, da radimo neku glazbu koja je vrijedna slušanja. **Da nije cijela bit našeg postojanja to da smo tri žene u bendu. S jedne strane imaš na početku plus od toga, da te ljudi žele bukirati jer si neka atrakcija. A onda kasnije imaš jedan dugi period di se moraš dokazivati uopće da ti nešto radiš što valja** i da nije cilj i smisao tvog postojanja to da smo se mi sad, evo, našle.

More Videos on Facebook Watch

Share

Dokazivanje kome? Na koji način?

– **Kao da trebaš dobiti neko priznanje.** Ono što sam pričala, kao da si par stepenica niže. Trebale su godine da nas prestanu ispitivati znamo li spojiti gitaru i pojačalo ili namjestiti činele. Kad se ponavlja iz koncerta u koncert, iz godine u godinu, onda postane iritantno. Da ti dođeš na scenu, sumnjam da bi ti trebalo tri godine da svakom tamo tehničaru objašnjavaš: Ne, ne, ja ću namjestiti pojačalo. Ustvari ti je bolje da sam namjestiš. Drugo kad imaš neki problem, pa zoveš tehničara da dođe pomoći. Ja želim namjestiti sebi činele za bubnjeve zato što ja najbolje znam kako želim to namjestiti. Ovaj poriv da mi netko ponudi pomoć došao je iz najboljih namjera. Ali **isto tako znam da dolazi iz pozicije toga da sam žena, pa se pretpostavlja da ja neću moći odšarafiti taj stalak ili da ja to ustvari uopće ne znam.** Na taj način mislim dokazivanje. Nije da se ja želim nešto dokazati. Ali kad se, kao, dokažem, onda to prestane. Kad dođe, dođe puno kasnije nego kod nekog, ajmo reći, muškog benda.

Kad te vide za bubnjevima na pozornici vjerojatno dobar dio ljudi automatski misli da si prvi put u životu sjela za bubnjeve.

– Upravo to. To je percepcija ljudi. A kako smo dosta putovale, mi smo vrlo često bile u potpuno novim situacijama. S novim ljudima, stalno srećeš nove ljude koji imaju sličnu pretpostavku. Samo zato što si žena da ti to ne znaš. Da ti je to treći nastup. Tako da, eto, na to mislim pod dokazivanje. Svejedno, uspjele smo doći do toga da nas ljudi stvarno vole, zovu. To nas isto ljudi često pitaju: Kako vi svirate vani, a pjevate na hrvatskom? A pjevamo na hrvatskom, šta. **I Sigur Ros pjevaju na izmišljenom jeziku,** nije čak sve ni na islandskom, pa su planetarno popularan bend. Zašto bi sve moralo biti na nekom poznatom jeziku? **Koga zanima, može te pitati o čemu pjevaš, može otići na Bandcamp** i pogledati sve ili kupit ploču pa ima sve tekstove prevedene. Meni je bilo fascinantno, sviramo negdi, ne znam di je to bilo, u Francuskoj ili negdje. Došli su neki ljudi, ništa nisu, jednu riječ u pjesmama nisu kužili. I uspjeli su pogoditi, osjetiti o čemu su stvari. Ne znaju jezik, ali nekako ih je muzika asocirala. Okej, vjerojatno i VJ-ing pomogne, sugerira nešto. Ali to mi je bilo predivno da

sveukupnim nastupom, bez razumijevanja riječi, možeš prenit neku poruku.

Sad će moj stari reć: Zagreb je kriv! Nije Zagreb kriv, nego sam napokon došla negdi di sam se malo mogla osloboditi, opustiti, malo skontat sebe više. I tu sam skontala da me zbilja privlače žene. I onda je to išlo relativno brzo

Spomenula si da ste protiv bilo kakvih podjela i kategorizacija. Kategorizoraš li se ti uopće u bilo kojem smislu ili se želiš kategorizirati u smislu seksualne orijentacije. Ili si i protiv toga?

– Ja bih volila da... Mi generalno ne volimo biti protiv stvari, nego za stvari. A ja bih volila da svijet funkcionira tako da ne postoji nikakva potreba da se ja ikako definiram. Ali sam, isto tako, svjesna da u ovom trenutnom okruženju i vremenu u kojem živim to ljude intrigira, zanima ih i bitno im je iz bilo kojih razloga. I onda aktivistički mislim da je bitno da se definiram. Ja najrađe ne bih. Ali se definiram zato što mislim da je bitno da rečem da sam gej, da sam lezba, da sam kvir, da sam žena. Ovo kad kažem žena, mislim više u tim muškim područjima. Bubnjevi, tehnika. **Tu je bitno naglasiti da to žene rade.** Bitno je i dalje reći da smo mi sve tu žene koje nešto nose, voze kombi, sviraju, snimaju, rade sitotisak majica, sve nešto same radimo i u tome smo već dosta vješte iiskusne. I onda je isto dosta bitno reći da smo mi lezbe na sceni, na hrvatskoj glazbenoj sceni, ne na kanadskoj, sve je to bitno za reći i dalje.

Ali ja, a mogu reći i za sve tri, bilo bi nam najdraže da ljudima to bude potpuno nebitno. Da te ne gleda... ako te ne mogu svrstati u neki rod, da te ne gledaju čudno. Nego da si ti ta osoba. Ljudi su svakakvi, stvarno. Ali sam primijetila da ljudima stvara taj neki nemir ako ne mogu definirati je li ta osoba muško ili žensko. To je najgore! Ko da se dešava u mozgu nešto i ta osoba nije mirna dok to ne definira. Čak i ako netko kaže da je non-binary ili nešto, tu osobu i dalje zanima kako si rođen. Doslovno daj da ti skinem gaće da malo smirim svoj mozak, pa možemo dalje komunicirati. A onda ako je i svrstaju u neki rod, žele je svrstati u neku seksualnost. A mi bi najrađe da jednostavno ideš svijetom, netko ti se sviđa i ti samo priđeš toj osobi i ta osoba samo reče „da“ ili „ne“. Meni je predivno što je jedan moj strejt frend, bila sam ga odvela na neki gej parti... njemu se neko počeo nabacivati, došao mi je sav sretan Saaaraaa, ja ne mogu vjerovati, meni se lik nabacivao. Njemu je totalni kompliment bio, njemu je to bilo super. Liku je rekao da nije zainteresiran, al mu je bio kompliment što ga taj lik gotivi, što ga bari, trudi se oko njega, njemu je to bilo jebeno. Zašto ne bi svi tako? Naravno da ti to sigurno godi pažnja, a uvijek možeš reći ne. Naravno da ti se sviđa kad se sviđaš nekome. Nećeš sad reći *Ah, ide mi na živce što se svima sviđam.* (smijeh)

Baš grozno! Užasno! Znaš koje su to traume, cijeli život me svi vole i svi hoće biti sa mnom!

– Da, ali jasno je meni zašto se ljudi pitaju o svom identitetu. Ipak radiš na tome da dođeš do tog identiteta, da ga sam sa sobom osvijestiš, prihvatiš, da se autiš sam sebi, da se autiš vani, pa da počneš to autanje živjeti. Ti se možeš autati svima, roditeljima, prijateljima, svima, svima, svima. Al onda ipak dolazi do onog momenta, dolaziš negdi i onda, sad će mi cura doći ili će mi sad doć' partnerica ili će mi sad doć' kolegica ili će mi doć' frendica. Je li sad bitno da u situaciji kad imam tri sekunde s nekom osobom i sve ovo mogu reći na razne načine, je li krucijalno da se autam i toj osobi? To je meni možda najduže trajalo kod autanja. To da kažeš što ti je prvo na pameti, bez kalkuliranja, bez obzira tko je ta osoba s kojom pričaš. I grozno mi je što je to i dalje dio naših autanih života.

Ali, onda sam već 2008. ili 2009. dala intervju Slobodnoj Dalmaciji. Tada sam bila uključena u Pride... bilo je, kao, treba netko od Dalmatinaca dat intervju da se vidi da ima pedera i lezbi svugdi. Mogu ja, mogu ja! I onda, kasnije... Isuse, nisam ni starcima rekla da ću dat intervju!

Vjerojatno nas sjebe to vrijeme boravka u ormaru i odrastanja u okruženju koje ti, direktno ili indirektno, govori da s tobom nije baš sve u redu. Kad smo kod toga, kako je tvoje autanje sebi i drugima prošlo?

– Ja stvarno nisam ona osoba koja je odmah u srednjoj ili osnovnoj školi shvatila svoju seksualnost. U ranom djetinjstvu sam dosta bila androgina. Do šeste godine sam mislila da ću ja ustvari biti dečko. Vidla sam mamu i tatu i mislila sam da ću, kad odrastem, biti kao tata fizički. To su bile '80-te, drugačije je to bilo doba. Da je to sad, roditelji bi možda rekli: Možda je trans, možda ima disforiju ili nešto, možda bi bilo dobro da popriča s nekim o tome. Ali to se nije tako desilo. Svejedno, **stvarno su me puštali da se oblačim kako god želim.** I onda me ustvari društvo, okruženje u malom dalmatinskom mjestu, ukalupilo na jedno vrijeme. Točno znam, u petom razredu dolazim na plažu, lito je, dolazim samo u donjem dijelu kupaćeg kostima i počne mi se netko smijati. Aaaaa, Sara nema gornji dio, sise joj se vide. Ja, ono, šta se dešava!? I onda sam shvatila, aha, pa ja sam curica, sad bih trebala nositi gornji dio. Nakon toga sam počela i puštati kosu, nositi gornji dio kupaćeg kostima, nositi neke suknjice i tako to. Uđeš u pubertet, malo je misto, želiš se nekako uklopiti, da te ljudi prihvate. I to je bilo razdoblje baš nekog životarenja, kad sad pogledam na to. Bilo je meni OK, nisam bila u nekoj velikoj drami. Ali, sad kad pogledam na to, ja definitivno nisam išla u smjeru kako sam se tada volila ponašati i razvijati.

Više je bio pokušaj uklapanja?

– Definitivno pokušaj uklapanja, da. Uklopila sam se OK, ali nisam sad išla totalno protiv sebe. Svirala sam gitaru, radila sam stvari koje bih radila i inače. Nisam sad išla glumiti neki stereotip žene kako se valjda očekivalo. Imala sam neki svoj karakter. Ali, definitivno sam se po oblačenju pokušavala uklopiti. I nisu mi se dešavale one zaljubljenosti. **Ali sam se ograničila na to da mi se moraju svidjeti dečki. Nije mi, recimo, padalo na pamet, da mi se mogu svidjeti i cure, iako su mi se od ranog djetinjstva sviđale cure.** Uvijek su mi bile draže neke profesorice, učiteljice, ne na seksualnoj razini, naravno. Ali te privlače te osobe, osjećala sam ih bližima sebi. I onda sam bila s dečkima svejedno, ali nekako, šta ja znam... sad će moj stari reć: *Zagreb je kriv!* Nije Zagreb kriv, nego sam napokon došla negdi di sam se malo mogla osloboditi, opustiti, malo skontat sebe više. I tu sam skontala da me zbilja privlače žene. I onda je to išlo relativno brzo.

Eva i ja smo 13 godina skupa, i ove godine je, taaaa-daaa, stari prvi put počeo pričat s njom. Da nije samo bok-bok, baš su se raspričali. Stara i ja gledamo! Dotad je bilo mimoilaženje u stanu. Pristojan je on, uvijek pozdravi, ali nije bilo nikakve priče. Dobar dan, laku noć. Sad se raspričao i to nam je svima bilo wow!

Autala sam se sebi, pa sam se vrlo brzo autala najboljem frendu, pa dalje frendovima i onda... od trenutka kad sam prvi put bila s curom do trenutka kad sam se već autala roditeljima, možda je prošlo godinu i pol, dvije, vrlo malo vremena. To je taman bilo na faksu, drugi dio faksa. Tako je par godina bilo nekako *low profile*. Ali, onda sam već 2008. ili 2009. dala intervju Slobodnoj Dalmaciji. Tada sam bila uključena u Pride... bilo je, kao, treba netko od Dalmatinaca dat intervju da se vidi da ima pedera i lezbi svugdi. Mogu ja, mogu ja! I onda, kasnije... Isuse, nisam ni starcima rekla da ću dat intervju! Ja sam dala intervju i otišla na Exit. Mama me zove, kaže, Saaara, pa trebala si nam ovo reć da se

malo pripremimo, pa mi smo u malom mistu, nije to lagano. To ti je teška sramota!

Autanje starcima je prošlo dobro?

– Ne, ne, nije bilo skroz lagano. **Stari je odmah skužio...** to mi je fascinantno, odmah je skužio da se nešto dešava. onda je rekao mami da pita mene, da to ispita, pa me mama pitala: *Sara, koja je tvoja seksualna orijentacija?* Rekoh: *Paaa, biseksualna.* U redu, dobro. Mogla sam reći što god, njoj je to sve bilo OK. Onda se vratila nazad, kaže: *Sara, nemoj me zajebavat, bi, šta to sad znači, šta ću ja sad reć' tvom tati? Šta? On mi je rekao da te pitam, on je skontao, ja nisam ništa skontala s kim si ti, jesi li s muškarcem ili ženom?* Rekoh, sa ženom. *Onda si lezba!* (smijeh)

I onda je došla starom, rekla mu da sam gej. Stari je potpuno popizdio, ja sam tada bila u Zagrebu. Nazvao me i pita: *Je li istina ovo što mater govori?* Šta, pitam ga. *Pa to, ovo, šta, ovo, ovo, šta, znaš ovo...* Nije mogao izgovoriti.

Rekoh, pa je, istina je. Tajac. Ja mislila, sad će biti OK ako je on već skontao. I nije bilo OK. Rekao mi je da ne dolazim doma. Onda nisam jedno vrijeme bila doma. Pa se brat malo usprotivio tome, da nema stari meni što odlučivati hoću li doći doma ili ne. Mlađi brat, ali je tad već bio u srednjoj školi, pa je mogao parirat starom. Produbio mu se glas, proširila mu se leđa... (smijeh). I onda sam tako došla doma. Ali godinama je zatim bilo isto, dolazim doma, ali se ne priča o tome. I **onda je stari shvatio nakon 5-6 godina da više ne zna ništa o meni osim kakvo je vrijeme u Zagrebu, kako mi je na poslu, kako mi auto ide.** Jer sve ovo drugo, svi odnosi su ti upleteni. Bend, ne možemo pričat o bendu, ne možemo pričat o aktivizmu, ne možemo pričat o ničemu..a mama je sve znala. I onda je on valjda skontao da jednostavno ne može stalno ispitivati nju, jer mu je ona isto rekla: *Pitaj Saru, šta sad mene ispituješ ko je Snoopy? Ko je Snoopy. Pitaj Saru ko je Snoopy, to joj je frend.*

Nije znao ko mi je cura, ko mi je frendica, ko je gej... **on je valjda mislio da smo svi gej i da svi onako uđemo u jednu sobu i skačemo jedni po drugima, ne znam šta je njemu bilo u glavi (smijeh).** I ništa, tako lagano počeo pričati, onda smo počeli pričati o tome. Pa je onda to počeo izgovarati. I dalje mu teško prelazi preko jezika, ali reče gej, reče lezba, reče peder. Iako se on boji reć' peder jer misli da je to uvredljivo. Iako bi mogo to reć', meni je to sve OK ako nema nikakvu lošu konotaciju. I onda smo... Eva i ja smo 13 godina skupa, i ove godine je, taaaa-daaa, prvi put počeo pričat s njom. Da nije samo bok-bok, baš su se raspričali. Stara i ja gledamo! Dotad je bilo mimoilaženje u stanu. Pristojan je on, uvijek pozdravi, ali nije bilo nikakve priče. Dobar dan, laku noć. Sad se raspričao i to nam je svima bilo wow! To se, evo, ovo lito desilo. A što se tiče posla, tamo sam aut već jako dugo.

Sve onda načelno prolazi OK?

– Pa je, al nadam se da mlađim generacijama to ide još lakše. Ti si isto 1982. godišće. Sigurno ima i sada ljudi koji su tinejdžeri pa im je grozno, izbacuju ih iz kuće, tuku ih. Ali mislim da je neki prosjek puno bolji nego u našoj generaciji. Sad već imam frendove koji imaju djecu koja su tinejdžeri. Frend mi kaže da mu je kći lezba. Mala ima 13 godina. A to je njemu OK, whatever. Zamisli to u '80-ima, koliko god bio friendly roditelj.

Ja sam se **morala gombati s tim emocijama kad sam bila tih godina**. Jer, realno gledano, nisam imala pojma kako druge curice osjećaju kad im se neka druga curica sviđi. Jel to prijateljstvo? Ili je to nešto drugo? Nitko ne kaže da je sve to OK, da ti se bilo tko može sviđiti. Bilo što se može razviti u prijateljstvo i bilo što se može razviti u romantičan odnos.

Trebale su godine da nas prestanu ispitivati znamo li spojiti gitaru i pojačalo ili namjestiti činele. Kad se ponavlja iz koncerta u koncert, iz godine u godinu, onda postane iritantno

To je točno, tako nas se usmjerava od malena. Muški ti se moraju romantično sviđjeti, a s curicama si prijateljica.

– Ja sam imala frenda od trećeg osnovne. Uvijek mi je bio jako, jako dobar frend. I uvijek sam mislila da je to to. Da ćemo se mi, kad budemo imali 27 godina, vjenčati. Ja sam mislila da to tako funkcionira. Mi smo sad djeca i onda ćemo, kad budemo imali 18, početi biti zajedno, jer to tako ide, nešto se tu probudi. Ja sam mislila da je to na klik. Zato što sam imala odnos s osobom drugog spola mislila sam da bi to trebao biti romantičan odnos. A nije, jer ja ništa ne osjećam. A ni on.

S druge strane, sviđala mi se tada neka cura. Vrtim sad malo to kako sam reagirala. Imale smo 10-11 godina, bile smo u izviđačima zajedno u šatoru ali ona je radi nečega trebala ići u neki drugi šator. Ja sam osjećala groznu tugu, groznu dramu, raspadanje. Da sam bila s tim frendom u šatoru, možda bih bila malo ljuta i to bi bilo to. Ali ovdje uopće nisam znala kako da uopće verbaliziram taj svoj osjećaj da ću biti razdvojena od nje. **To je, ustvari, bila zaljubljenost. Samo što mi nitko tada nije rekao da je to moguće.**

** Seriju tekstova "LGBTIQ* identitet – kako ga žive hrvatski umjetnici?" objavljujemo uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem provedenog Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.*